

Persimon

Viisikohtauksinen koominen ooppera

Aki Knaappila

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2021

Musiikin tutkinto-ohjelma, muusikko
Sävellyksen suuntautumispolku

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Musiikin tutkinto-ohjelma, muusikko
Sävellyksen suuntautumispolku

KNAAPPILA, AKI:
Persimon
Viisikohtauksinen koominen ooppera

Opinnäytetyö 38 sivua, joista liitteitä 1 sivu
Toukokuu 2021

Tämä opinnäytetyö esittelee vuonna 2019 sävelletyn koomisen oopperan ”Persimon” subjektiivisesta, säveltäjän näkökulmasta. Työssä keskitytään analysoimaan, kuinka eri roolihahmojen karakterisointi on toteutettu muun muassa melodioissa ja orkesterin musiikissa.

Opinnäytetyössä selvitetään myös Persimon-oopperan sisältämiä musiikillisia viittauksia klassiseen oopperaohjelmistoon. Opinnäytetyössä käsitellään myös oopperan säveltämiseen tehtyä taustatyötä sekä yhteistyötä libretistin kanssa.

Opinnäytetyö luo katsauksen tämän oopperan sävellysprosessiin ja tarkastelee, kuinka säveltäjä on ratkaissut erilaisia dramaattisia tilanteita ja korostanut roolihahmojen persoonallisuuksia musiikillisin keinoin.

Asiasanat: ooppera, näyttämömusiikki, säveltäminen, musiikkianalyysi, laulumusiikki

ABSTRACT

Tampereen ammattikorkeakoulu
Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Culture and Arts, Music
Composition

KNAAPPILA, AKI:
Persimon
Comic Opera in Five Scenes

Bachelor's thesis 38 pages, appendices 1 page
May 2021

This thesis presents the comic opera "Persimon", composed in 2019, from a subjective, the composer's perspective. The work focuses on analyzing how the characterization of different characters has been implemented in, for example, melodies and orchestral music.

The thesis also explores the musical references to classical opera repertoire included in Persimon. The thesis also covers the groundwork done for composing the opera and the collaboration with the librettist.

The thesis provides an overview of the composing process of the opera, and examines how various dramatic situations were solved and how the personalities of the characters were emphasized by the composer through musical means.

Key words: opera, dramatic music, musical composition, music analysis, vocal music

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
1.1	Inspiraation lähteitä ja taustatyö.....	6
1.2	Omien teoksieni vaikutuksesta.....	6
1.3	Libretto	8
1.4	Oopperan juoni.....	8
2	MUSIIKILLISEN KARAKTERISOINNIN KEINOJA.....	10
2.1	Roolihahmot	10
2.1.1	Noita	10
2.1.2	Persimon	13
2.1.3	Äiti.....	16
2.1.4	Prinssi.....	18
2.1.5	Isä/Harja	21
2.2	Instrumentaaliosuudet.....	24
2.2.1	Alkusoitto	24
2.2.2	Äidin välisoitto.....	26
2.2.3	Näyteltävät instrumentaalikohtaukset.....	27
2.2.4	Persimonin välisoitot.....	29
2.3	Johtoiheet.....	30
2.3.1	Lyhyet johtoiheet	31
2.3.2	Varmuus ja epävarmuus.....	32
2.3.3	Persimonin johtoiheet	33
3	POHDINTA.....	36
	LÄHTEET	37
	LIITTEET	38
	Liite 1. Johtoiheiden merkittävimmät ilmaantumiset.....	38

1 JOHDANTO

Opinnäytetyöni esittelee vuonna 2019 säveltämäni koomisen oopperan *Persimon*. Oopperan libreton on kirjoittanut Maria Ahmed ja se pohjautuu löysästi Grimmin satuun ”Tähkää”. Työssä keskityn käsittelemään, kuinka olen musiikin näkökulmasta toteuttanut erilaiset dramaturgiset tilanteet ja kuinka eri roolihahmojen karakteristiset piirteet ovat tunnistettavissa myös musiikissa. Työni käsittelee myös sävellysprosessia varten tekemääni taustatyötä sekä taustoittaa lyhyesti merkittävimpien omien teoksieni vaikutuksia oopperan syntyyn ja sävelkieleen. Tässä työssä jätän käsittelemättä oopperani ohjauksen, puvustuksen sekä lavastuksen. Kiinnitän erityistä huomiota karakteristiikan musiikilliseen toteutukseen.

Musiikillisten rakenteiden ja yksityiskohtien yhdistäminen tiettyihin dramaturgiisiin elementteihin ja tapahtumiin on jokaisen oma, henkilökohtainen kokemus. Tässä opinnäytetyössäni käsittelen oman subjektiivisen näkemykseni asiasta. Yleisesti ottaen oopperassani käytetty musiikillinen materiaali ilmentää dramaturgiaa kahdessa kategoriassa: positiivisten tunteiden rauhallisuus ja konsonanssi sekä negatiivisten tunteiden nopeat rytmit ja dissonanssi. Tätä kategorisointia noudatetaan oopperan tyylillisestä ajalehdinnasta riippumatta. Jokaiselle roolihahmolle ominainen persoona vaikuttaa näiden kategorioiden käyttöön.

Orkesterin kokoonpano on seuraava: huilu, oboe, klarinetti, fagotti, kaksi käyrätorvea, pasuuna, patarummut, lyömäsoittimet sekä jouset. Oopperassani *Persimon* instrumentaaliosuudet jakaantuvat kahteen eri tyyppiin: orkesterin soolot sekä juonta edistävät, puheettomat kohtaukset. Merkittävässä osassa kokonaisuuden kannalta ovat myös johtoaiheet, jotka ovat jaettavissa kolmeen eri kategoriaan: (1) lyhyet johtoaiheet, (2) varmuuden ja epävarmuuden johtoaiheet sekä (3) oopperan päähenkilön, Persimonin, johtoaiheet.

1.1 Inspiraation lähteitä ja taustatyö

Varhaisesta lapsuudestani lähtien olen päässyt näkemään eri oopperoiden esityksiä muun muassa Savonlinnan Oopperajuhlilla sekä Nivalan musiikkijuhlilla. Muistot musiikista vuosien varrella ovat hälvenneet varsin paljon, mutta oopperoiden draama ja näyttämösuoritukset ovat jääneet mieleeni. Myös teatterissa käyminen on vaikuttanut kiinnostukseeni säveltää oopperamusiikkia.

Vuonna 2017 kiinnostuin suuresti oopperan säveltämisestä, ja tähän valmistautuessani tutustuin laajalti oopperamusiikkiin. Pianoparituurin kanssa kuuntelin yhteensä noin 25 eri oopperaa ulkomaalaisilta ja suomalaisilta säveltäjiltä. Tärkeänä taustatyönä oli minulle erityisen merkittävien oopperoiden analysointi. Oopperoista *Auringon talo* (Einojuhani Rautavaara) sekä *Punainen viiva* (Aulis Sallinen) tein tarkan rakenneanalyysin. Erityisen suuri merkitys oli opiskeluaikani Tampereen Oopperassa näkemilläni oopperoilla *Veljeni vartija* (Olli Kortekangas) sekä *La Bohème* (Giacomo Puccini).

Partituurin kanssa teoksien kuunteleminen on hyvin erilaista verrattuna elävän musiikkiesityksen seuraamiseen. Nuottien kanssa kuunteleminen on usein analyttistä ja huomio kiinnittyy hyvin pieniin yksityiskohtiin. Elävissä musiikkiesityksissä laulajien näyttämötyö tulee paremmin esille ja kokonaisuus on vaikuttavampi.

1.2 Omien teoksieni vaikutuksesta

Vuonna 2015 sävelsin ensimmäisen lied-sävellykseni *Blauer Himmel* (sanat Gustav Sack). Runo toi säveltämiseen tukea rakenteellaan ja huomasin, että tekstiin säveltäminen tuo musiikkiin aivan uusia kerroksia. Lied-sävellyksiini toin aina perinteistä huolimatta teatterillisiä elementtejä, ja toiveeni oli aina, että näytteleminen on vahvassa osassa esityksiä. Erityisesti seuraavilla viidellä sävellykselläni on ollut huomattava vaikutus ensimmäisen oopperani syntyyn.

Teokseni *Tumma* (2017) sopraanolle, baritonille ja orkesterille on balladi-tyyppinen sävellys, jossa sopraanolla on tarinankertojan rooli ja baritoni laulaa monologiosuudet. Tämän baritonin stemman vaikutus on huomattavissa myös *Persimonissa*, sillä baritoni laulaa hyvin puheenkaltaisesti kuten roolihahmo Isä oopperassani.

Orkesterisävellykseni *BLÓT* (2017) voimakkaissa tutti-kohdissa on havaittavissa itselleni uudenlaisten orkestraatoratkaisuiden ensimmäisiä kokeiluja. *Persimon*-oopperassa käytin useammassa instrumentaalikohdassa tästä teoksesta oppimiani soitinyhdistelmiä.

Orkesteriversio teoksestani *Kolme laulua Tomi Kontion runoihin* (2018) sisältää runsaasti oopperallisia elementtejä. Teoksen tekstit ovat suurimmaksi osaksi hyvin monitulkintaisia, ja halusin jättää tulkinnan avoimeksi myös musiikissa. Huomattava asia tässä teoksessa on kuitenkin se, että orkesterille on annettu oma rooli; orkesteri ikään kuin näyttelee oman tulkintansa runon tapahtumista. Siihen verrattavaa tekniikkaa käytin oopperassani tilanteissa, joissa roolihenkilön oikeat motiivit paljastuvat orkesterimateriaalin kautta. Orkesterin osuus tekee selväksi, että hahmo valehtelee.

Vuonna 2017 säveltämälläni lied-sarjalla *Raumalainen valitus* oli erityisen suuri merkitys oopperani syntyyn. Teos on ensimmäinen sävellys, jonka olen säveltänyt satiirisesta näkökulmasta. Tässä teoksessa kehitin puhelaulun ja tavallisen laulun yhdistämistä. Opin tästä sävellysprosessista, kuinka satiiristen elementtien tuominen rikastuttaa omaa sävelkieltäni. Tämä sävellykseni rohkaisi minua käyttämään monipuolisempaa harmoniamailmaa oopperassani.

Vuonna 2018 päätin, että haluan säveltää oopperan, ja tästä syystä tein teokseni *Linnut* pianolle, huilulle ja kolmelle laulajalle. Tämä sävellys on selkeästi ikään kuin harjoitus tulevaa projektia varten. Teos pohjautuu samannimiseen kreikkalaiseen Aristophaneen (n. 446-386 eaa.) näytelmään. Tässä sävellyksessäni harjoittelin dialogin säveltämistä sekä sitä, kuinka jaksotan musiikin intensiteettiä runsaan laulumateriaalin ohelle, jotta musiikin kiinnostavuus säilyisi. Tässä sävellyksessäni on koominen ote, ja monissa paikoissa harmoninen kieli on hyvin samankaltainen kuin oopperassani *Persimon*.

1.3 Libretto

Kiinnostukseni säveltää koominen ooppera johti huomioni satuihin, sillä ne ovat helposti muokattavissa libretton muotoon ja sopivan pituisia alun perin suunnitelmalleni noin puolen tunnin teokselle. Saduksi valikoitui Grimmin veljesten koostamasta teoksesta *Kinder- und Hausmärchen* (1812) satu *Rapunzel*, ”Tähkää”. Oopperani *Persimon* libretto on tämän sadun modernisoitu versio.

Libretton kirjoittaja on Maria Ahmed, jonka klassisen laulajan taustan vuoksi libretton teksti soveltuu hyvin laulettavaksi, ja hänen taitonsa tehdä libretosta hyvin jaksotettu ja osioista sopivan pituisia helpotti sävellysprosessia huomattavasti. Tästä huolimatta jouduimme lyhentämään tekstiä noin 30%, jotta ooppera pysyisi yksinäytöksisenä. Oopperan lopulliseksi pituudeksi tuli 75 minuuttia. Ahmed kirjoitti librettoon selkeästi erottuvia aaria- ja ensemblekohtauksia, jotka nousevat oopperassa keskeisiksi kohdiksi. Sävellysprosessin aikana halusin liittää mukaan uusia osia, jotka tehostaisivat oopperan koomista ja dramaturgista materiaalia. Näitä Ahmed lisäsi jo muuten valmiiseen tekstiin.

1.4 Oopperan juoni

Tarina sijoittuu satumaailmaan, jossa taikavoimien käyttö on yleistä. Se on myös satu aikuisille, jossa heijastuu nyky maailma ja sen ongelmia peitellysti.

HENKILÖT

Noita: Koloratuurisopraano

Persimon: Sopraano

Äiti: Mezzosopraano

Prinssi: Tenori

Isä: Baritoni

Ensimmäisessä kohtauksessa lapseton pariskunta toivoo lasta ja Äiti tulee raskaaksi ja haluaa syödä persimoneja raskauden aikana. Naapurissa asuva noita myy persimoneja ylihintaan, joten mies joutuu varastamaan niitä. Kiinni jäädessään noita vaatii mieheltä maksuksi lapsen. Mies suostuu. Tyttären synnyttyä noita hakee lapsen ja pettynyt Äiti jättää miehensä. Yksin jäätyään mies anelee

lupaa päästä tyttärensä mukaan. Noita suostuu sillä ehdolla, että miehen sielu taitetaan harjaan ja että hän ei saa kertoa lapselleen olevansa tämän isä. Noita nimeää lapsen Persimoniksi.

Toisessa kohtauksessa 15-vuotias Persimon on lukittuna torniin, koska noita ei halua, että hän joutuisi luopumaan työstä. Persimon on kaunis ja noita aikoo hyötyä tytön kauneudesta. Persimon laulaa ja haikailee ulkomaailmaan harjatesaan pitkiä hiuksiaan. Noita uskottelee, että siellä ole mitään nähtävää. Kontrolloidakseen Persimonia noita antaa hänelle älypuhelimien lahjaksi.

Kolmannessa kohtauksessa noidan vierailua tornissa salaa seurannut prinssi on lumoutunut Persimonin laulusta. Prinssi kiipeää torniin ja Persimon säikähtää pahanpäiväisesti. Harjaksi noiduttu Persimonin isä suojelee tytärtään tunkeilijalta. Tilanne rauhoittuu nopeasti. Prinssi tunnustaa rakkautensa Persimonille mutta tämä ei saa Harjaa vakuuttuneeksi. Prinssin kuultua Persimonin tarinan hän järkyttyy ja lupaa Persimonille pelastavansa hänet tornista. Lähtiessään Prinssi ottaa yhteiskuvan Persimonin kännykkään. Hän haluaa pelastaa Persimonin itsekkäistä syistä. Prinssin lähdettyä Harja varoittaa Persimonia Prinssin motivaatioista mutta Persimon ei kuuntele, koska on liian rakastunut.

Neljännessä kohtauksessa Noidalle paljastuu Prinssin vierailu. Hän näkee yhteiskuvan Persimonin kännykässä, ja tästä suuttuneena hän heittää puhelimen ja Harjan alas tornista.

Viidennessä kohtauksessa Prinssi palaa takaisin torniin pelastamaan Persimonin. Persimon leikkaa hiuksensa ja he laskeutuvat niitä pitkin alas. Löydettyään ihmiseksi takaisin muuttuneen isänsä Persimon tapaa murheellisen Prinssin, jonka kännykän noita oli aiemmin tuhonnut. Prinssin äiti etsii poikaansa ja paljastuu, että hän on myös Persimonin äiti, sillä Persimonin isä tunnistaa entisen vaimonsa. Välienselvittelyyn tulee myös mukaan noita, joka haluaa Persimonin takaisin. Persimon on onnellinen, että hän on vapaa ja tuntee olonsa rakastetuksi.

2 MUSIIKILLISEN KARAKTERISOINNIN KEINOJA

2.1 Roolihahmot

Oopperassani roolihahmoja on viisi, joita jokaista esittää eri henkilö. Kukin roolihahmo on sävelletty eri fakille¹, joka tukee kyseisen roolihahmon persoonallisuutta, paikoitellen kuitenkin tätä perinteistä roolia rikotaan komedian nimissä. Roolihahmojen fakit olen myös valinnut laulajien yleissoinnin monipuolistamiseksi, jotta sointi ei jäisi yksipuoliseksi. Orkestraatiossa jokaisella roolihahmolla on tunnistettavia instrumenttiyhdistelmiä sekä toistuvia säestystekniikoita. Käsiteltäviä asioita ovat hahmon karakteristiikka, melodioiden rakenne, käytettävät rytmit sekä orkestraatio. Esittelen seuraavaksi roolihahmot äänen korkeuden mukaisessa järjestyksessä nuottiesimerkkejä käyttäen.

2.1.1 Noita

Noita on persoonaltaan temperamenttinen ja paikoin jopa aggressiivinen. Roolihahmo on lähes koko oopperan ajan varautunut ja ilmaisee itseään aggression kautta. Noita pyrkii hallitsemaan muita hahmoja manipuloinnillaan, mutta hänen temperamenttisuutensa vaikeuttaa tunteiden hallintaa, joka välittyy aggressiivisuutena. Noidan koomisuus oopperassa ilmenee hänen liioitteluissa reaktioissaan sekä ailahtelevaisuudessaan. Hänen halunsa hallita muita hahmoja hinnalla millä hyvänsä johtaa ratkaiseviin käännteisiin oopperassa.

Noita on äänityypiltään dramaattinen koloratuurisopraano, jonka ääniala on g-a3. Rungas vokaalinen virtuositeetti, melismointi² emotionaalisesti latautuneissa kohdissa, staccatot sekä suuret intervallihyppyt ovat hahmolle tyypillisiä. Noidan laulumateriaaliin olen hakenut tietoisesti inspiraatiota Mozartin musiikista. Hahmon esikuvana voidaan pitää roolihahmoa ”Yön kuningatar” Mozartin oopperasta *Tai-
kahuilu*.

¹Fakki tarkoittaa oopperalaulajien äänityyppien luokittelua.

²Melismointi tarkoittaa yhden tavun aikana tapahtuvaa laulumelodian kuviointia.

169 $\text{♩} = 120$
 Si - nä! — Si - nä! — Si nä!
 ff

This musical score shows a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line consists of three measures with the lyrics 'Si - nä! — Si - nä! — Si nä!'. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand. Dynamics include *ff* (fortissimo).

NUOTTIESIMERKKI 1. Noidan melodioissa käytettävä sanantoistoaihe.

Du, du, du wirst sie zu befrei-en ge - hen,
 Va! ri - tor - - la, ri - tor - la al ra - pi - to - ro,
p Quart.

This musical score shows a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has the lyrics 'Du, du, du wirst sie zu befrei-en ge - hen, Va! ri - tor - - la, ri - tor - la al ra - pi - to - ro,'. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand. Dynamics include *p* (piano) and *Quart.* (quarta).

NUOTTIESIMERKKI 2. Mozart, W.A. Zauberflöte. 2. näytös, 3. kohtaus. König der Nacht. Leipzig: C.F.

Oopperassani käytän useasti melodisesti nousevaa sanantoistoaihetta, joka on johdettu Mozartin oopperan *Taikahuilu* hahmon "Yön kuningatar" ensimmäisen aarian *O zittre nicht, mein lieber Sohn* nopean osan alusta (Nuottiesimerkki 2). Tätä keinoa käytän tuomaan ilmi Noidan temperamenttia tai turhautumista.

1285 $\text{♩} = 80$
 Aa

This musical score shows a vocal line and a piano accompaniment. The vocal line has the lyrics 'Aa'. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and chords in the left hand. Dynamics include *ff* (fortissimo).

NUOTTIESIMERKKKI 3. Katkelma Noidan staccatokuviosta.

NUOTTIESIMERKKI 4. Mozart, W.A. Zauberflöte. 1. näytös, 1. kohtaus. König der Nacht. Leipzig: C.F.

Ylläolevan katkelman (Nuottiesimerkki 3) olen säveltänyt ikään kuin musiikillisena vitsinä viittaamaan Mozartin oopperaan *Taikahuilu* hahmon ”Yön kuningatar” toisen aarian *Der hölle rache kocht in meinem herzen* virtuoosiseen staccatokohtaan (Nuottiesimerkki 4). Tämä naurua imitoiva sävelkulku alkaa säestys mukaan luettuna täysin identtisesti Yön kuningattaren katkelman tapaan mutta erkaantuu pian nousevilla sekvensseillä hyvin korkealle.

Noidalla on muista hahmoista poiketen melodioissa runsaasti oktaavin ja septimin hyppyjä ja näiden intervallien runsas käyttö etenkin resitatiiviosuuksissa luo hahmolle hyvin tunnistettavan yleissoinnin. Hahmon kulmikas persoonallisuus ilmenee myös asteikkojen käytön vähäisyydessä mukaan lukematta kohtia, joissa Noidalle on sävelletty pitkiä, kromaattisuutta lähestyviä koloratuurilinjoja.

NUOTTIESIMERKKI 5. Kaksi esimerkkiä laajojen intervallien käytöstä resitatiivien melodioissa.

Noita on resitatiiveissa rytmien näkökulmasta varsin puhemaisen rytmikäs. Hahmo laulaa rytmit tavujen pituuksia seuraten mukaan lukematta muutamia kohtia, joissa tekstin tavut kääntyvät synkoopeiksi. Suurin osa hahmon musiikista on 4/4 tahtilajissa. Noidan toistuva melodia ”Persimon, tyttäreni, laske alas hiuksesi” on hahmon ainoa 3/4 -osuus oopperassa. Hahmon aaria ”Minä olen kieltänyt päästämästä ketään tänne ylös” on koko oopperalle poikkeuksellisessa 5/4 tahtilajissa, jonka käyttö tukee Noidan herkemmän puolen paljastumista.

NUOTTIESIMERKKI 6. Esimerkki koloratuurisesta rytmikasta. Ensimmäisen ”rotta”-sanan -ta-tavun toteutus on jätetty solistin päätettäväksi.

Noidan laulua orkesteri tukee useissa kohdissa klassisminhenkisillä staccatoilla. Erytisen suuri rooli Noidan musiikissa on jousilla ja patarummuilla, mutta tunteellisen latauksen kasvaessa usein koko orkesteri yhtyy soittoon. Jousten *pizzicato* sekä *sul tasto*³ soittotekniikat ovat lähes yksinomaan käytössä vain Noidan musiikissa. Patarumpua käytän myös runsaasti. Tyypillisimpinä harmonioina käytän vähennettyjä ja ylinousevia sointuja, jotka musiikin edetessä ja intensiteetin kasvaessa saattavat kehittyä klusterimaisiksi kokonaisuuksiksi.

2.1.2 Persimon

Persimon on optimistinen ja unelmoija vaikeissakin tilanteissa. Vankeudestaan huolimatta hahmon usko ei järky missään vaiheessa. Hän näkee jokaisessa hahmossa hyvyyttä ja on kohtelias kaikille. Persimonin luonne muistuttaa hänen isänsä luonnetta. Oopperassa Persimonin naiivius ja hyväuskoisuus aiheuttavat koomisia tilanteita hänen ymmärtäessään asioita väärin.

Persimon on äänityypiltään lyyriinen sopraano, jonka ääniala on es1-c3. Hahmolla ei ole yhtä selkeästi erottuvaa tyylillistä inspiraation lähdettä kuin Noidalla, mutta joitakin uusromanttisen tunneilmaisun keinoja on havaittavissa. Roo-lihahmon pyrkimys positiivisuuteen peilautuu hahmon sävelkielessä nopeana dissonansseista luopumisena. Hahmolle tyypillisintä on pyrkimys kauniisiin, lyyrisiin melodioihin sekä konsonoivan sävelmaailman käyttöön melodioissa.

³Sul tasto -soittotekniikka tarkoittaa jousisoittimen otelaudan päällä soittamista.

431

Ha-lu - ai - sin ko-ke - a tuon maa - il - man it - se.

431

pp *p* *ppp*

Detailed description: This is a musical score for a vocal line and piano accompaniment. The vocal line is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat major) and a 4/4 time signature. It starts at measure 431 with a rest, followed by a melodic line with a triplet of eighth notes. The piano accompaniment is in grand staff (treble and bass clefs) with the same key signature and time signature. It features chords and arpeggios, with dynamic markings *pp*, *p*, and *ppp* indicating a crescendo and then a decrescendo. The score ends with a double bar line and a 4/4 time signature.

NUOTTIESIMERKKI 7. Roolihahmolle tunteellisesti voimakkaassa kohdassa runsas sekuntien käyttö harmoniassa ja melodiassa purkaantuu Persimonin musiikille tyypillisesti tahdin 434 huomattavasti konsonoivampaan harmoniaan. Matalassa rekisterissä kulkevia kvinttejä käytän oopperassa usein kuvastamaan Persimonin uskoa parempaan tulevaisuuteen ja ihmisten hyvyyteen.

Persimonin melodioissa käytän asteikoita ja melismointia enemmän kuin yhdelläkään muista roolihaamoista. Asteikkojen runsas käyttö viittaa Persimonin rakkauteen laulaa. Roolihahmon yleisimmät asteikot ovat pentatoniset asteikot. Joissakin erityisen toiveikkaissa melodioissa käytän duuriasteikkoa. Asteikkojen lisäksi Persimonin melodioissa yleisimpiä intervaleja ovat terssit sekä puhdas kvartti.

Mi-nul-la-kin on tääl - lä pia-no. Har-joit-te-lem-me Har-jan kans-sa u-sein yh-des-sä.

Hän suo - je-lee mi-nu-a ul-ko - maa-il-man pa-huuk-sil-ta. Mi-tä tar-koi-tat van-hem-mil-la-ni?

Detailed description: This is a musical score for a vocal line. The vocal line is in treble clef with a key signature of one flat (B-flat major) and a 4/4 time signature. It starts with a rest, followed by a melodic line with a triplet of eighth notes. The lyrics are: 'Mi-nul-la-kin on tääl - lä pia-no. Har-joit-te-lem-me Har-jan kans-sa u-sein yh-des-sä.' The score continues with another melodic line with a triplet of eighth notes and the lyrics: 'Hän suo - je-lee mi-nu-a ul-ko - maa-il-man pa-huuk-sil-ta. Mi-tä tar-koi-tat van-hem-mil-la-ni?' The score ends with a double bar line and a 4/4 time signature.

NUOTTIESIMERKKI 8. Persimonille tyypillistä resitatiiveissa käytettävää laulumateriaalia. Laskevalla asteikolla lauseen aloittaminen on hahmolle yleistä. Laskevat asteikot kuvaavat Persimonin hienovaraista ja ehkä paikoitellen jopa alistuvaa persoonallisuutta.

Persimonin melodioissa käytettävät rytmit tulevat suoraan tavujen pituuksista eikä käytä pulssista poikkeavaa synkooppiä. Suuri osa hahmon musiikista on 3/4 tahtilajissa, mikä kuvastaa Persimonin leikillistä persoonallisuutta. Roolihah-

mon musiikin harmoniamaailmassa käytän runsaasti kvinttejä ja pentatonisia asteikoita myötäileviä sointuja. Useissa konfliktitilanteissa harmonia rakentuu keskenään dissonoivista, eri korkeudelta soitetuista duurikolmisoinnuista. Persimonin musiikissa käytettäviä harmonioita lainaan kaikille muille roolihahmoille sekä instrumentaali kohtauksiin. Persimonin harmoniat ovat oopperassa tärkeimpiä ja yhdistävät koko teoksen harmonisen kaaren.

864 $\text{♩} = 100$ Ra - - - - - kas - tu - nut! rit. $\text{♩} = 90$

864 *mf* *mp* Ei ku - kaan noin

NUOTTIESIMERKKI 9. Esimerkissä kuvattuna Persimonille tyypillinen, koristeellinen melodia ja äkillinen, pienen sekunnin harmonian liike. Onnellisuutta kuvaavaa laulumelodiaa hahmo toistaa oopperassa lukuisia kertoja. Tahdissa 866 nähdään harmonian muuttuminen dissonoivammaksi Harjan saapuessa ilmaisemaan oman mielipiteensä.

Koska Persimonin persoonallisuus on hyvin hienovarainen ja lauluääni lyyrinen, olen pitänyt orkestraation varsin kevyenä ja jousipainotteisena. Huilulle tai klarinetille olen säveltänyt usein hahmon melodioita myötäileviä sävelkulkuja. Lyömäsoittimista kellopelejä sekä crotalesta käytän yksinomaan Persimonin musiikissa. Tehokeinona monessa tunteellisessa kohdassa Persimonia säestää hienovaraisesti jousikvartetti.

415 $\text{♩} = 100$ Ha - lu - ai - sin myös koh - da - ta kal - tai - se - ni. Toi - sen pie - nen ih - mi - sen. rit. $\text{♩} = 90$

415 *mp* *mf*

Mi-ten nu-kut niin si-ke-äs-ti? Nu-kuut kun hän it - ki ja nu-kut, kun hä-net me-ne - tim-me.

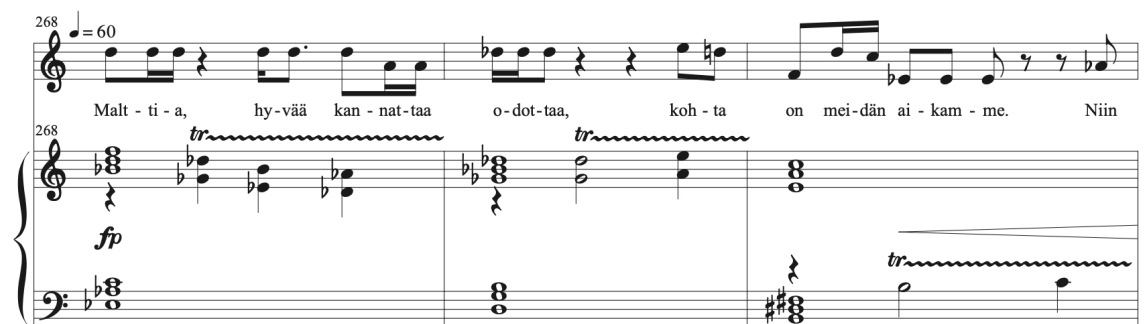
NUOTTIESIMERKKI 12. Hahmon melodialle tyypillistä sekuntien ja laskevien sekstien käyttöä.

Särmikkyys hahmon melodioissa ja musiikissa ilmenee rytmisen kompleksisuuden sijaan harmonisista dissonansseista. Laulumelodian rytmit seuraavat tekstin sanapainoja ja ovat varsin pelkistettyjä. Harmoniat rakentuvat useimmiten päällekkäisistä tersseistä ja sekunneista, sointuja synkopoidaan harvoin (Nuottiesimerkit 13 ja 14).

O-len, mut-ta mi-nul-la on sil-ti kau-he-a ma-ke-an hi-mo,en-kä jak-sa ai-na syö-dä sa-mo-ja ruo-ki-a. Lap-sen-kin

NUOTTIESIMERKKI 13. Dissonanssien käyttö muuten konsonoivassa musiikimateriaalissa. Hahmon pessimistisyys on läsnä harmoniassa muuten positiivisilta vaikuttavissa kohtauksissa.

Malt-ti-a, hy-vää kan-nat-taa o-dot-taa, koh-ta on mei-dän ai-kam-me. Niin

NUOTTIESIMERKKI 14. Keskenään dissonoivista duuri- ja mollikolmisoinnuista rakennettua harmoniaa. Myöhemmin Persimonin musiikissa käytetään tästä harmoniasta konsonoivampaa version.

Roolihahmon musiikissa käytän varsin laajasti koko orkesteria, jonka soittimista tälle hahmolle keskeisinä ovat puhallinsoittimet. Hahmolle tyypillisessä orkestraatioissa käytetään vaskisoittimia ja puupuhaltimien matalaa rekisteriä. Lyömäsoittimia en käytä juurikaan hahmon musiikissa.

2.1.4 Prinssi

Prinssin tärkein rooli oopperassa on juonenkäänteiden alkuunpanija. Prinssi innostuu äitinsä lailla tilanteista, joista itse kokee hyötyvänsä. Hahmo motivoituu auttamaan Persimonia vain omaa etuaan ajatellen. Prinssi on nuori ja tunteellinen. Hahmon komiikka ilmenee ylidramaattisuutena, itserakkautena ja kyvyttömyytenä huomata tekevänsä itsensä naurunalaiseksi.

Prinssi on varsin korkean tessituuran⁴ lyyrinen tenori, jonka ääniala on f-c2. Musiikillisena inspiraationa hahmolle on ollut Giacomo Puccinin ooppera *La Bohème*. Hahmolle tyypillisintä ovat pitkät, romanttisen linjat sekä pyrkimys pentatonisiin asteikkoihin, etenkin resitatiiveissa. Koomisena elementtinä hahmo pyrkii laulamaan konsonoivia melodioita mutta ajautuu jatkuvasti dissonoivampiin kulkuihin (Nuottiesimerkit 15 ja 16).

NUOTTIESIMERKKI 15. Prinssin ensimmäisen aarian loppuhuipennus.

⁴Tessituura tarkoittaa laulajan melodian yleisintä käytettävää aluetta.

stan - za la spe - ran - za!.....
 poi - ché,..... poichè v'ha preso stan - za la dol - ce spe - ran - za!.....

Opp. *allarg.* *f con anima* *cris.* *f* *me.*

NUOTTIESIMERKKI 16. Puccini, G. *La Bohème*. 1. näytös. Rodolfo. Milan: G. Ricordi & n.1897.

Prinssin ensimmäisen aarian lopetuksessa viittaa Giacomo Puccinin oopperaan *La Bohème*, erityisesti Rodolfon aarian *Che gelida manina*. Merkillepantavaa on *Che gelida maninan* huipennuksen vaihtoehdoisen melodian (Nuottiesimerkki 16) samankaltaisuus Prinssin ensimmäisen aarian huipennukseen (Nuottiesimerkki 15).

Snäp - chät - ti - ä, Whats - ap - pi - a, feis - buuk - ki - a ja Ins - ta - gram - mi - a!

subito p

NUOTTIESIMERKKI 17. Esimerkki varsin toisen tyyppisestä estetiikasta Prinssin myöhemmässä musiikissa, hahmon todellisen luonteen paljastuessa.

Melismointia käytän Prinssin musiikissa varsin runsaasti hahmon tunteellisuuden korostamiseksi. Melismoiduiksi sanoiksi olen valinnut roolihahmolle tärkeitä sanoja kuten esimerkiksi rakkaus, kaunis ja naiset. Prinssin melodioissa käytän paljon sekunteja ja laskevia sekstejä kuten Äidin melodioissa. Hahmoista eniten käytän Prinssin melodioissa tritonuksia. Myös repetitiota on runsaasti. Tunnistettavina asteikkoina hahmolla on pentatonisia asteikkoja ja kromatiikasta johdettuja melodioita

NUOTTIESIMERKKI 18. Prinssille tyypillisten intervallien käyttöä resitatiivissa.

NUOTTIESIMERKKI 19. Yksi kromaattisesta asteikosta johdetuista fraaseista. Melodiassa käytän väliltä b1-fis2 kromaattisesti kaikki äänet paitsi d2. Tällaista kromaattista melodian täyttämistä on runsaasti Prinssin melodioissa.

Runsaasta repetition käytöstä johtuen kuudestoistaosanuottien ja kvintolien esiintyminen on yleistä. Lukuun ottamatta kohtia, joissa käytän paljon kuudestoistaosanuotteja, olen rakentanut rytmit sanojen tavujen pituuksien mukaan. Persimonin lisäksi myös Prinssille yleinen tahtilaji on 3/4. Kuten myös Prinssin melodiat pyrkivät konsonanssiin, hän pyrkii laulamaan yksinkertaisia rytmejä mutta epäonnistuu usein.

NUOTTIESIMERKKI 20. Prinssin melodioille tyypillisten rytmien käyttöä resitatiivissa.

Prinssin orkestraatiossa käytetään hahmon Äidin tavoin jatkuvasti koko orkesteria. Hahmon musiikissa erityisesti tärkeitä soittimia ovat sellot ja käyrätorvet. Muutamissa kohdissa Persimonin tavoin Prinssiä säestää vain jousikvartetti. Prinssin ensimmäistä kertaa esiintyessä vaikuttaa siltä, että hahmon musiikissa käytetty harmonia on varsin samankaltaista kuin Persimonin musiikissa. Myöhemmin, kun Prinssin todelliset motiivit paljastuvat, paljastuu myös hänelle tyypillinen harmonia. Roolihahmon harmoniassa käytetään kvartteja ja kvinttejä, joihin on lisätty dissonoivia säveliä. Myös vähennettyjä sointuja ja klusterimaisia harmonioita käytetään.

1171
U-noh-din miek-ka-ni tor - niin!

NUOTTIESIMERKKI 21. Kvarteista ja kvinteistä rakennettuja sointuja. Harmonian sijoittaminen matalaan rekisteriin on Prinssin musiikille tyypillistä.

661
niin kuin pil - ve - tön tai - vas,

663
kuin so - lak - ka pu - ro, jo - ki tai lä - täk - kö.

NUOTTIESIMERKKI 22. Tahdissa 661 Prinssi laulaa rakkauden aariaa koko orkesterin säestyksellä. Tahdissa 663 alkaa hahmon improvisointi takerrella ja orkesteri pienenee muutamaan soolopuhaltimeen.

2.1.5 Isä/Harja

Isä on ollut koko elämänsä alistuneessa asemassa hyväsydämisyytensä takia. Hahmo haluaa vältellä konflikteja hinnalla millä hyvänsä. Oopperan aikana hahmo joutuu pakon edessä löytämään oman äänensä ja uskaltautuu puolustamaan itseään. Isän koomisuus ilmenee hahmolle tyypillisistä reaktioista ja ironisesta suhtautumisesta, jotka korostavat tilanteiden huvittavuutta.

Isä on äänityypiltään lyyrinen baritoni, jonka ääniala on A-f1. Hahmo on varsin klassinen opera buffa⁵-tyylinen baritoni, jonka ironinen ilmaisu tekee hahmosta koomisen. Tälle roolille tyypillistä ovat äänten repetitio sekä puhekorkeudella laulaminen. Hahmoa ovat inspiroineet koomiset baritoniroolit Mozartin oopperoista sekä roolihahmo Santeri Rissonen Rautavaaran oopperasta ”Auringon talo”. Näistä esikuvista poiketen Isä on kuitenkin persoonaltaan alistuva roolihahmo.

705 $\text{♩} = 60$
 Per - si - mon ei sel - lais - ta kai - paa. Hän tie - tää o - le - van - sa u - pe - a il - man - kin.
 705 *p* *mf* *p*
 $\text{♩} = 65$

NUOTTIESIMERKKI 23. Katkelma Isän resitatiivista.

Leporello.
 A for - za di chiacche - re, di vez - zi e di bu - gie, ch'ho im - pa - ra - to si be - ne a star con vo - i,
 By dint of per - sua - sion, much flat - try and some ly - ing, Which your shin - ing ex - am - ple well has taught me,

NUOTTIESIMERKKI 24. Mozart, W.A. Don Giovanni. 1. Näytös, 15. Kohtaus. Leporello. New York: Schirmer

Resitatiivin melodioiden säveltäminen on saanut vaikutteita Mozartin teoksista. Äänten repetitio ja baritonin puhekorkeudella laulaminen ovat huomattavia yhdistäviä seikkoja.

Muista oopperani roolihahmoista poiketen Isän laulumelodioiden melismointia käytän komiikan tehokeinona. Hahmo käyttää koristelussa useimmiten epätavallisia sanoja. Resitatiiveissa Isälle yleisin intervalli on pieni sekunti ja aarioissa on runsaasti puhtaita kvartteja. Prinssin tavoin monet Isän melodiat ovat rakentuneet intervallien kromaattisesta täyttämisestä.

⁵Opera buffa on Italiassa kehittynyt koomisen oopperan tyyliä.

O-saat-ko aut-taa vau-vaa röyh - täi-se-mään? O-saat-ko?

En ym-mär-rä, mi-tä nä-et sii-nä kuk - ko-po-jas - sa!

NUOTTIESIMERKKI 25. Kaksi esimerkkiä melismoinnin käyttämisestä komedian tehokeinona.

Isän melodioiden rytmit ovat valikoituneet tavujen pituuksien mukaan. Monissa fraaseissa melodinen tarkkuus voidaan jättää toissijaiseksi rytmisen tarkkuuden ja puhemaisen äänen kvaliteetin tieltä. Isällä on hahmoista eniten kvintoleja. Oopperan loppupuolella Isän puhemainen laulutyyli muuttuu itsevarmemmaksi, hitaampia aika-arvoja käyttäväksi lauluksi.

Mik si mi-nus-ta tun-tuu, et-tä hän on lau-lul-laan häi-ri-köi-nyt jo ko-ko ku-ning-as-kun-nan nuor-ta nais-vä-ke-ä?

O - len val-mis neuv-ot - te-le-maan. Yk - si nel-jäs-o-sa val-ta-kun-nas-ta riit-tää!

NUOTTIESIMERKKI 26. Nuottiesimerkit puhelaulumaisesta rytmilaulusta ja oopperan loppupuolen resitatiivien rauhallisemmasta rytmikasta.

Isän musiikin orkestraatiossa käytän runsaasti jousia ja puupuhaltimia Monet hahmon kohtauksista ovat rakentuneet näiden soitinryhmien ympärille. Sello, fagotti ja pasuuna soittavat usein lauluäänien kanssa stemmoina tai ovat muuten oleellisessa osassa Isän musiikissa. Hahmon musiikissa käytän myös lyömäsoittimista usein piattia ja tam-tamia. Isän musiikin harmonian tunnistettavimmat piirteet ovat runsas sekstien ja dissonoivien sointujen käyttö. Oopperan edetessä Isän musiikissa käytettävien dissonoivien harmonioiden määrä kasvaa.

144 tar - peek - si per - si - mo - ne - ja! Suo - koon hän vai - mol - le - ni yh - den.

1295 vaa - din vi - ral - lis - ta e - ro - a! Ja mi - nul - le kuu - luu puo - let o - mai - suu - des ta! O - len val - mis

NUOTTIESIMERKKI 27 a ja b. Alun seksteihin pohjautuva harmonia vertailussa oopperan loppupuolen kehittyneempään, dissonoivampaan harmoniaan.

2.2 Instrumentaaliosuudet

Oopperassani Persimon instrumentaaliosuudet jakaantuvat kahteen eri tyyppiin: orkesterin soolot sekä juonta edistävät, puheettomat kohtaukset. Puheettomissa, juonen kulkua edistävissä kohtauksissa laulajat näyttelevät ajan kulumista ja juonnellisia käännteitä. Lied-taustastani johtuen olen aina vieroksunut käsitettä ”säesytys”, sillä koen, että laulumusiikissa molemmat osapuolet ovat tasa-arvoisessa roolissa. Orkesterin osuutta oopperassani voidaan monessa kohdassa siis pitää omana roolihahmonaan, joka reagoi tapahtumiin yleisön tavoin ulkopuolisena. Seuraavaksi esittelen oopperan dramaturgian kannalta tärkeimmät instrumentaalikohtaukset tapahtumien kulun mukaisessa järjestyksessä.

2.2.1 Alkusoitto

Oopperan alkusoitto on energinen ja sisältää paljon viittauksia tulevasta musiikista. Alkusoitto esittelee tehokkaasti kaikki tärkeimmät johtoaiheet sekä sisältää oopperassa käytettävää harmoniaa ja rytmikkaa. Alkusoiton aikana roolihahmoja ei ole lavalla. Äkilliset tunnelmanmuutokset ovat tyypillisiä mutta tästä huolimatta

alkusoitto alkaa harhauttavasti. Sävelsin musiikin tarkoituksella hämäämään kuulijaa luulemaan, että kyseessä onkin vakavahenkisempi teos opera buffan sijaan. Musiikin nopeasti muuttuva tekstuuri ja äkilliset rytmiset tapahtumat tuovat esille koomisia piirteitä. Alkusoiton loppuosassa musiikki rauhoittuu, jotta huomio keskittyy täysin odottamaan laulajien saapumista.

Alkusoiton musiikki on hyvin vahvasti saanut vaikutteita neoklassismista, jota käytän myös Noita-hahmon musiikissa. Musiikin vahva rytmikka saa tanssillisia piirteitä. Orkestraatiossa käytän jatkuvasti kaikkia soittimia, joista erityisen suuri rooli on jousilla, patarummuilla sekä lyömäsoittimilla. Jousten korkeat sekuntivoitotiset soinnut ja muiden soittimien runsaat dissonanssit vahvistavat runsaan äänen tuntua.

The image displays a piano score for measures 5 through 10. The music is characterized by intricate rhythmic patterns, including numerous triplets and sixteenth-note passages. The key signature is one flat (B-flat). The score is organized into three systems. The first system (measures 5-6) features a dense texture with many triplets. The second system (measures 7-8) shows a melodic line in the right hand with a 'mp' dynamic marking. The third system (measures 9-10) includes a dynamic shift to 'subito mf' and 'ff' with further complex rhythmic patterns.

NUOTTIESIMERKKI 28. Tässä esimerkissä näkyy oopperan alkusoitolle tyypillistä rytmikkaa. Tahdit 7,9 ja 10 rajaavat äkillisiä, musiikillisia muutoksia.

Ensimmäisen ja toisen kohtauksen välissä on alkusoiton tyylin kaltainen välisoitto. Se on tavallaan uusi alkusoitto, sillä oopperan ensimmäinen kohtaus on ikään kuin tarinan tilanteen pohjustus, ja vasta toisesta kohtauksesta alkaa oopperan tärkeimmän teeman, Persimonin vapauden kaipuun, käsittely. Vaikka tämä instrumentaalivälisoitto on huomattavasti lyhyempi kuin alkusoitto, ne ovat piirteiltään hyvin samankaltaisia.

Musical score for piano, measures 384-389. The score features a complex rhythmic pattern with many triplets in the left hand and a melodic line in the right hand. The tempo is marked as quarter note = 55. Dynamics include sfz and p.

NUOTTIESIMERKKI 29. Ensimmäisen ja toisen kohtauksen välisen välisoiton lopetus. Tahdin 385 orkesterin tuttisoinnusta jää soimaan klarinetin a1, joka rauhoittaa tunnelman nopeasti ja johtaa uuteen kohtaukseen.

2.2.2 Äidin välisoitto

Äidin musiikillisesta materiaalista olen säveltänyt kahteen juonellisesti merkittävään kohtaan instrumentaalivälisoitot. Välisoitot ovat oopperan sisällä ajallisesti noin tunnin päässä toisistaan. Jotta kuuntelija voi tunnistaa kohtien välisen yhtenevyyden, ovat välisoitot hyvin samanlaisia pientä rytmistä ja melodista variointia lukuun ottamatta. Harmonisesti musiikki muistuttaa eniten Äidin resitatiivien musiikkia.

Musical score for piano and voice, measures 60-64. The piano part features a rhythmic pattern with many triplets. The voice part has lyrics: "Per-si-mo-ne-ja! Nii-tä". The tempo is marked as quarter note = 60. Dynamics include accel., rit., and mf.

NUOTTIESIMERKKI 30. Tämän välisoiton aikana Äiti huomaa, että heidän naapurinsa Noita myy persimoneja. Persimoneista tulee Äidille pakkomielle, joka lopulta johtaa heidän vastasyntyneen lapsensa, Persimonin, menetykseen. Välisoitto alkaa jousilla ja soitin kerrallaan mukaan tulevat myös puupuhaltimet sekä patarumpu.

1238 *accel.* ♩ = 75

Prins - si! Prins-si!

mf *f*

NUOTTIESIMERKKI 31. Äidin saapuminen laukaisee Oopperan loppukohtauksen konfliktin. Äiti on tullut etsimään poikaansa, Prinssiä, mutta hän kohtaa myös entisen miehensä sekä Persimonin. Hahmojen selvitellessä välejäan Persimon tajuaa, että hän ei ole enää yksinäinen vaan tuntee olonsa onnelliseksi. Orkestraation näkökulmasta tämä välisoitto eroaa ensimmäisestä. Välisoitto alkaa oboen, klarinetin ja fagotin kudoksella, johon soitin kerrallaan koko orkesteri yhtyy.

2.2.3 Näyteltävät instrumentaalikohtaukset

Oopperassa on kaksi instrumentaalivälisoittoa, jotka sävelsin juonen kulun edistämiseksi. Sanattomissa kohtauksissa laulajat näyttelevät juonellisia käännteitä. Sävelsin kohtausten musiikin seuraamaan tarkasti näyttämön tapahtumia. Jotta musiikilliset eleet sopivat yhteen näyttämötyön kanssa, musiikin ajallisen keston mittaaminen on tärkeää. Välisoittoa säveltäessäni oli tärkeää arvioida näyttämötapahtumiin tarvittava aika.

154 Isä lähtee ryöstöretkelle. *p* = 110

Kulkemisen teema

Epäröinti

Kulkemisen teema jatkuu

159 Isä muistaa lupauksensa vaimolle

Epäröinti

Isä löytää persimoneja *rit.* *accel.* *f*

164 Isän iloitessa persimoneista näyttämölle saapuu noita ilman että Isä huomaa häntä *p*

NUOTTIESIMERKKI 32. Ylläolevan nuottiesimerkin tapahtuma on oopperan juonen kannalta merkittävä. Äidin pyynnöstä Isä on lähtenyt varastamaan persimoneja Noidan pihalta, mutta hän jää kiinni (Nuottiesimerkki 1). Olen merkinnyt nuottiin näyttämötapahtumia vastaavat musiikilliset eleet. Sellot soittavat soittotekniikalla *col legno battuto*⁶ persimonioiden löytymiseen asti. Valitsin tämän jousisoittotekniikan kuvastamaan hiipimisen tunnetta.

Oopperan toinen instrumentaalivälisoitto käsittelee juonen kannalta ajallisesti huomattavasti pidemmän jakson. Välisoiton aikana Äiti iloitsee Isän hankkimista hedelmistä, Persimon syntyy ja Äidille paljastuu Isän ja Noidan tekemä sopimus, kun Noita saapuu hakemaan lasta. Välisoitto käsittelee voimakkaita tunteita mutta on tästä huolimatta musiikillisesti varsin pienieleinen.

⁶col legno battuto on soittotekniikka, jossa jousisoitinta soitetaan jousen puuosalla kieltä iskien.

233 *accel.* *mf* *rit.* *p* *Noita saapuu* *Noita lähtee* *timp.*

238 *pp* *p* *ppp* *mp* *pp* *mf* *Isä ja Äiti surevat* *Isä menee nukkumaan*

243 *rit.* *f* *mp* *accel.* *Äiti kokee olonsa petetyksi* *Äiti alkaa suunnittelemaan lähtöä*

NUOTTIESIMERKKI 33. Katkelma toisen instrumentaalivälisoiton keskeisestä osasta.

2.2.4 Persimonin välisoitot

Oopperassa tärkeänä teemana ovat Persimonin yksinäisyys ja unelmat päästä vapauteen. Kahden toisiaan muistuttavan instrumentaalivälisoiton välinen kehitys kuvastaa Persimonin toivoa unelmiensa toteutumisesta. Musiikki on tunnelmaltaan hyvin rauhallista ja kuvastaa Persimonin persoonallisuutta. Välisoitot olen rakentanut Persimonin musiikille tyypillisistä harmonioista, kuten kvinttipohjaisista soinnuista, joihin olen lisännyt dissonoivia ääniä.

386 *p* *accel.* $\text{♩} = 55$ $\text{♩} = 60$

NUOTTIESIMERKKI 34. Toisen kohtauksen alku, juuri ennen Persimonin ensimmäistä aariaa oleva välisoitto. Tämän välisoiton sävelsin tuomaan kuulijalle selkeyttä Persimonin musiikillisesta identiteetistä ja persoonallisuudesta. Musiikki

toimii myös hyvänä vastapainona edellisen kohtauksen lopun dramaattisille tapahtumille. Välisoitto kuvastaa Persimonin unelmien vaikeaa tavoiteltavuutta ja musiikkista saa varsin kaihoisan vaikutelman.

NUOTTIESIMERKKI 35. Tämä välisoitto on toisen kohtauksen lopussa Prinssin juuri lähdettyä Persimonin luota. Musiikin melodia alkaa edelliseen näytteeseen verrattuna (nuottiesimerkki 33) samankaltaisesti sekuntia korkeammalta mutta saa pian toiveikkaampia vivahteita. Tahdissa 917 on yksinäisyyden johtoiheen toivon variaatio, joka laukaisee välisoiton lopun voimakkaammat musiikilliset purkaukset. Sävelsin välisoiton kuvastamaan Persimonin toivoa hänen unelmiensa realisoitumisesta.

2.3 Johtoiheet

Johtoihe on pohjimmalta tarkoitukseltaan teema tai jokin muu koherentti musiikillinen idea, joka on määritelty selkeästi tunnistettavuuden säilymiseksi, vaikka sitä muutettaisiin musiikin edetessä. Johtoihe voi symboloida henkilöä, esinettä, paikkaa, ideaa, mielentilaa, yliluonnollista voimaa tai mitä tahansa muuta dramaattisen teoksen elementtiä. Johtoiheiden yhdistely on myös mahdollista uusien dramaattisten tilanteiden esittelemiseksi (Whittal, 2001).

Oopperassani johtoiheet muutamaa lukuun ottamatta olen säveltänyt peilamaan roolihahmojen kokemia tunteita. Johtoiheiden tarkoitus on myös lisätä säännöllisyyden tuntua musiikissa. Oopperan aikana kuullaan paljon erityylistä musiikkia, mutta johtoiheet säilyttävät tunnistettavuutensa ja täten lisäävät rakenteen tuntua. Johtoiheet ovat jaettavissa kolmeen eri kategoriaan: lyhyet johtoiheet, varmuuden ja epävarmuuden johtoiheet sekä oopperan päähenkilön, Persimonin, johtoiheet. Käsittelen seuraavaksi oopperani tärkeimmät johtoiheet sekä niiden yleisimmät variantit.

2.3.1 Lyhyet johtoiheet

Lyhyitä johtoiheita oopperassani käytän määrällisesti eniten eikä näille johtoiheille välttämättä ole löydettävistä alkuperäistä muotoa. Lyhyet johtoiheet muuttuvat jatkuvasti, mutta niille tunnistettavia tekijöitä ovat muun muassa intervallirakenne sekä rytmikka.

Oopperassa jännitystä ja tilanteiden painostavuutta kuvaavat puupuhaltimille säveltämäni johtoiheet. Johtoiheelle tärkeintä ei ole niinkään eleessä käytettävät intervallit vaan rytmit. Näitä johtoiheita käytän kaikkien roolihahmojen yhteydessä.

NUOTTIESIMERKKI 36. Kaksi esimerkkiä jännitettä ja stressiä kuvaavasta huilun ja klarinetin johtoiheesta ja sen legatovariaatio. Näitä johtoiheita käytän yksinomaan laulajien fraasien väleissä, jotta johtoiheen tunnistettavuus säilyisi.

NUOTTIESIMERKKI 37. Jännitteen ja painostuksen johtoiheesta säveltämäni inttämisen variaatio. Tätä johtoihetta käytän oopperassa kuvastamaan inttämisen ja painostuksen tuntua. Tälle variaatiolle on tyypillistä käytettyjen rytmien katkonaisuus ja repetitio. Tämä variaatio on kolmiääninen, toisin kuin alkuperäinen johtoihe.

NUOTTIESIMERKKI 38. Kaksi esimerkkiä vaaran johtoiheen tyypillisimmistä muodoista.

Noidan musiikissa ensimmäistä kertaa ilmaantuvan vaaran johtoiheen tunnistaa sointiväristä ja käytettävästä intervallirakeenteesta. Tämä johtoihe esiintyy yleisimmin laulumelodian kanssa samanaikaisesti. Johtoihe on laskeva melodia, joka koostuu pääosin pienen sekunnin ja sitä suuremman intervallin vuorotte- lusta. Johtoihetta soittavat jouset tremolona *sul ponticello*⁷ -tekniikalla tai huilu *flutter-tongue*⁸ -tekniikalla.

2.3.2 Varmuus ja epävarmuus

Varmuuden ja epävarmuuden johtoiheet ovat toisiinsa rinnastettavissa, sillä molemmat on rakennettu kvarteista. Epävarmuuden johtoihe on tunnistettavissa vierekkäisten puhtaiden kvarttien muodostamasta, ajelehtivasta melodiakulusta. Itsevarmuuden johtoihetta käytän vain laulajien melodioissa. Itsevarmuuden johtoiheen tunnistaa kromaattisesti laskevista, puhtaista kvarteista muodostu- vista melodioista. Molemmat johtoiheet käyttävät kromatiikkaa, mutta käytettä- vät rytmit ja eleiden suunta ovat ratkaisevasti erottavia tekijöitä.

NUOTTIESIMERKKI 39. Epävarmuuden kvarttikulkuja.

NUOTTIESIMERKKI 40. Itsevarmuuden johtoiheita käytän Prinssin ja Isän melodioissa.

⁷Sul ponticello tarkoittaa jousisoittimen tallan lähellä soittamista.

⁸Flutter-tongue -tekniikassa huilisti tekee kielitäryä, josta lopputuloksena on tremolomainen efekti.

2.3.3 Persimonin johtoiheet

Persimonin johtoiheet poikkeavat muista johtoihteista, sillä ne ovat juonellisesti erityisen tärkeitä. Nämä johtoiheet viittaavat oopperan suurimpiin teemoihin kuten Persimonin elämän käsittelyyn ja yksinäisyyteen. Nämä johtoiheet ovat tunnistettavissa melodioista, jotka eivät muutu transponointia lukuun ottamatta. Näillä johtoihteilla on kaikista johtoihteista suurin merkitys oopperan kokonaisuuden yhteen sitomisessa. Opinnäytetyön liitteissä on mukana kaavio johtoihteiden ilmaantumisesta oopperassani.

”Laske hiuksesi alas” -johtoihe toistuu oopperassa neljä kertaa ja symboloi tunteen muutosta ja juonenkäänteitä. Tämä johtoihe on oopperan kontekstissa Noidan kehittämä melodia, jota hän laulaa, kun hän haluaa kiivetä Persimonin torniin. Melodia on joka kerta lähes samanlainen, joten säestyksen musiikki on ainoa erottava tekijä.

Noita
 Per - si - mon, tyt - tä - re - ni! Las - ke a - las hiuk - se - si.

NUOTTIESIMERKKI 41. ”Laske hiuksesi alas” -johtoihe toisessa kohtauksessa. Nopeahko tempo ja kokosävelasteikon käyttö musiikissa luo kiireen tuntua.

Noita
 Per - si - mon, tyt - tä - re - ni! Las - ke a - las hiuk - se - si.

NUOTTIESIMERKKI 42. Toisen kerran Noita laulaa tämän johtoiheen neljännessä kohtauksessa. Tämä ilmaantuminen on edellistä huomattavasti rauhallisempi tulevien juonellisten tapahtumien vastapainoksi, sillä musiikin tempo on hitaampi ja harmoniat konsonoivampia.

Prinssi

Per - si - mon, tyt - tä - re - ni! Las - ke a - las hiuk - se - si.

p *f* *p* *ff*

NUOTTIESIMERKKI 43. Prinssi kuuli toisessa kohtauksessa Noidan laulavan ”Laske hiuksesi alas” -johtoiheen. Kolmannessa kohtauksessa Noidan lähdettyä tornista Prinssi käyttää tilanteen hyödykseen ja laulaa saman melodian. Melodia on identtinen, mutta säestys on romanttisen ylitseampuja. Tämä kuvastaa Prinssin esiintyjän luonnetta.

Prinssi

Per - si - mon! Las - ke hiuk - se - si a - las!

NUOTTIESIMERKKI 44. Viidennen kohtauksen alkupuolella Prinssi on saapunut pelastamaan Persimonin ja laulaa johtoiheesta erilaisen version. Muihin ilmaantumisiin verrattuna tämä on hyvin yksinkertainen ja mitänsanomaton. Melodia muistuttaa alkuperäistä mutta äänet ovat sekunnista kvarttiin alempia ja lopun rytmi on tiheämpi. Tämä kuvastaa sitä, että Prinssi ei ole enää kiinnostunut esittämään olevansa parempi kuin todellisuudessa on.

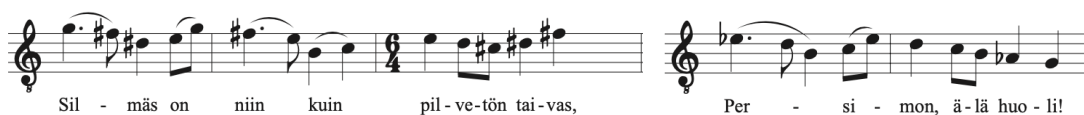
Oopperan tunnistettavin johtoihe on *Persimonin melodia*. Tämän johtoiheen sävelsin kuvastamaan roolihahmojen sukulaisuutta. Melodiaa ensimmäistä kertaa laulaa Äiti ja myöhemmin oopperassa Prinssi käyttää runsaasti tätä johtoihetta. Melodian käyttö paljastaa Prinssin olevan Äidin poika jo ennen loppukohtausta. Johtoiheen alkupuoli pysyy muuttumattomana ja lopussa on variointia tilanteesta riippuen.

NUOTTIESIMERKKI 45. *Persimonin melodia* -johtoaiheen ensimmäinen ilmaantuminen oopperan alkusoitossa. Melodian käyttö alkusoitossa vahvistaa johtoaiheen tärkeyttä.

NUOTTIESIMERKKI 46. Johtoaihe Äidin laulamana. Transponoin melodian roolihaahmolle sopivammalle korkeudelle.

NUOTTIESIMERKKI 47. Johtoaihe Prinssin laulamana. Tällä hän haluaa korostaa omaa romanttisuuttaan.

NUOTTIESIMERKKI 48. Myös Noita laulaa kerran johtoaiheen, kun hän pilailleen matkii Prinssiä.

Yksinäisyyden/toivon johtoaihe ilmenee yksinomaan orkesterin säestyksessä ja johtoaiheen merkitys on tunnistettavissa juonellisesta kontekstista sekä harmoniasta. Toisen kohtauksen alussa Persimonin haikaillessa vapauten johtoaihe symboloi yksinäisyyttä. Prinssin luvattua auttaa Persimon vapauten johtoaiheen merkitys muuttuu toivoksi päästä vapauteen. Johtoaiheeseen viittaa myös oopperan alkusoitossa.

NUOTTIESIMERKKI 49. Yksinäisyyden/toivon johtoaihe. Viulujen lisäksi johtoaihetta soitetään myös vibrafonilla sekä huilulla.

3 POHDINTA

Oopperan sävellysprosessi tuli suunnitella huolellisesti etukäteen, sillä koin, että on mahdollista, että näin laaja teos saattaa kadottaa identiteettinsä, jos yrittää säveltää koko oopperan aikajärjestyksessä alusta loppuun. Tästä syystä sävelsin ensin oopperan dramaturgisesti merkittävimmät kohdat, kahdeksan aariaa. Aarioita säveltäessäni jokaiselle roolihahmolle syntyi musiikillisesti identifioivia piirteitä, jotka esiintyvät kaikkialla oopperassa. Pyrkimys tehdä oopperallisia perinteitä kunnioittava teos johti myös ensemble-kohtauksien säveltämiseen.

Opinnäytetyötä kirjoittaessani 2021 oopperan valmistumisesta on kulunut reilusti yli vuosi. Oopperaa analysoidessani on ollut kiinnostavaa huomata, kuinka sävellysprosessin aikana olen ollut valtaosasta dramaturgiaa kuvailevista musiikillisista piirteistä, kuten johtoaiheista, täysin tietämätön. Luultavasti alitajuinen pyrkimykseni koherenttiuteen musiikissani on aiheuttanut näiden rakenteiden syntyminen. Myös vanhempien sävellyksieni tarkastelu suhteessa oopperaani on ollut hyvin kiinnostavaa ja huomasin, että olen aloittanut valmistautumisen oopperan säveltämiseen aikaisemmin kuin olen luullut.

Oopperani työprosessiin on säveltämisen lisäksi kuulunut orkestrointi, stemmojen kirjoitus, nuottien puhtaaksikirjoitus, pianopartituurin harjoittelu, laulajien harjoittaminen, teoksen johtamisen harjoittelu sekä orkesterin harjoittaminen. Tämä koko prosessi on lisännyt kunnioitustani taidemuotoa kohtaan ja laajentanut suunnattomasti osaamistani näillä osa-alueilla. Ooppera koostuu valtavasta määrästä osia, jotka yhdistyessään luovat uskomattoman kokonaisuuden. Suuri unelmani on saada oopperani esitetyksi tulevaisuudessa, sillä 19.4.2020 suunniteltu esitys peruttiin koronapandemian takia.

Joonas Kokkosen ooppera *Viimeiset kiusaukset* ja Aulis Sallisen ooppera *Pu-nainen viiva* olivat merkittävässä osassa suomalaisen oopperan renessanssin käynnistämisessä ja ilokseni voin todeta, että olen nyt ollut osana tämän taide-muodon jatkamisessa. Toivottavasti tulevaisuudessa saan mahdollisuuksia säveltää lisää oopperoita. Loppuun haluan todeta Mikko Heiniön sanoin ”Ooppera jatkuu. — Se on totuus.” (Heiniö, M. 2006.)

LÄHTEET

Abbreviations for instruments. International Music Score Library Project. Luettu 24.4.2021. URL: https://imslp.org/wiki/IMSLP:Abbreviations_for_Instruments

Grimm, W. & J. 2002. Grimmin satuja ja tarinoita, Tähtäpä. Suomentaja A. Meriluoto. Ranska.

Heikinheimo, M. 2015. Viimeiset kiusaukset toi oopperan kansan suosioon. Luettu 4.5.2021. URL: <https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/07/13/viimeiset-kiusaukset-toi-oopperan-kansan-suosioon>

Heiniö, M. 2006. Ammatti: säveltäjä. Hako, P. & Nieminen (toim.). Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Mozart, W.A. Don Giovanni. New York: Schirmer. 1900.

Mozart, W.A. Zauberflöte. Leipzig: C.F.

Puccini, G. La Bohème. Milan: G. Ricordi. n.1897.

Salmenhaara, E. 1976. Miten sävellykseni ovat syntyneet. 12 suomalaista säveltäjää kertoo. Keuruu: Otava.

Sallinen, A. 2015. Säveltäjä. Auditorium kustannus.

Whittall, A. 2001. Leitmotif. Päivitetty 2001. Luettu 22.4.2021. Artikkelit musiikkitietosanakirjassa Grove Music Online. Oxford Music Online. Käyttö vaatii käyttäjätunnukset.

LIITTEET

Liite 1. Johtoihteiden merkittävimmät ilmaantumiset

